

МОВЧАННЯ ЯК ЕКСТРАЛІНГВАЛЬНИЙ КОМПОНЕНТ У ДРАМАТИЧНОМУ ТЕКСТІ БУКОВИНСЬКИХ ПИСЬМЕННИКІВ

Іванна СТРУК,

Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича; simkoz@i.ua

SILENCE AS AN EXTRALINGUAL COMPONENT IN THE DRAMATIC TEXT OF BUKOVINIAN WRITERS

Ivanna STRUK,

Chernivtsi National University
named after Yuriy Fedkovych,
ORCID ID: 0000-0002-9883-8818; Researcher ID: H-3039-2017

Іванна Струк. Молчання як екстралінгвальний компонент в драматичному тексті буковинських письменників.

В статті проаналізовані екстралінгвальні імплікатури, основані на речевих ремарках, для позначення молчання і засоби їх лінгвалізації в драматичних текстах буковинських письменників (Ю. Федьковича, С. Воробкевича, С. Яричевського, І. Синюка). **Актуальність** дослідження обумовлена необхідністю осмислення лінгвістичного, комунікативного, культурологічного, когнітивного, психолінгвістичного, антропоцентричного аспектів драматичного тексту, цілісного дослідження драматичного тексту як єдинства вербальних і невербальних компонентів спілкування. **Новизна** наукового дослідження полягає в тому, що вперше в українському мовознавстві розглядаються імплікатури як взаємодія вербального і невербального компонентів в драматичному тексті. В статті використані такі **методи і прийоми** лінгвістичного аналізу: системно-функціональний аналіз, метод дискурсивного аналізу, контекстуально-інтерпретаційний метод, метод стилістичного аналізу. **Висновки.** Молчання є цінним екстралінгвістичним компонентом імплікатури в драматичному тексті. Як і інші невербальні засоби, молчання взаємодіє з засобами вербальної комунікації, іноді дублює вербальні повідомлення, однак часто посилює, а то й заперечує їх.

Ключові слова: драматичний текст, ремарка, імплікатура, екстралінгвістичне засіб комунікації, молчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. У драматичному тексті (далі ДТ) чітко розмежоване авторське мовлення та мовлення персонажів, що дозволяє вважати ДТ дворівневим утворенням, яке становить єдність вербальної (персонажне мовлення) та невербальної комунікації (авторське мовлення); складною семіотичною одиницею, поліфонією якої формує авторське мовлення та персонажне.

Структурною одиницею невербальної комунікації ДТ визнаємо ремарку, структурні одиниці вербальної комунікації ДТ мають комплексний ієрархічний характер: первинна одиниця – репліка або монолог, вторинні – діалог, полілог. Діалог складається з пов'язаних між собою реплік, що формують *діалогічні єдності*. Репліка – елемент драматичного діалогу¹, відповідь або заперечення, зауваження однієї дійової особи іншій у сценічному діалозі². Діалогічні репліки характеризує імпліцитність лінгвального вираження, тобто діалог передбачає недомовлене, неповне висловлення. Оскільки в ДТ відсутня оповідь, яку заміщують авторські коментарі (ремарки), не завжди інформаційно достатні, то читач змушений самотійно відтворювати відсутні елементи в

тексті. Сприйняття лінгвалізованих невербальних компонентів (ремарок) залежить від уяви читача. Кожен реципієнт сприймає текст по-своєму, що дозволяє говорити про прихований зміст діалогічних єдностей³. Це дає підстави виділити основну одиницю ДТ – *імплікатуру* (зв'язок репліки і ремарки) – взаємодію вербального і невербального компонента у ДТ, які утворюють єдину зорову, когнітивну та комунікативну одиницю, забезпечують комплексний прагматичний вплив на адресата.

Зважаючи на театральну реалізацію драматичного дійства, на те, що авторське мовлення корегує мовленнєву і акціональну поведінку героїв драми, враховуючи досягнення теорії вербальної та невербальної комунікації, пропонуємо таку класифікацію імплікатур: 1) імплікатури за акціональними ремарками; 2) імплікатури за мовленнєвими ремарками; 3) імплікатури за інтродуктивними ремарками з нульовим вербальним компонентом.

Авторське мовлення (невербальна комунікація) в імплікатах за мовленнєвим типом ремарок характеризує мовлення персонажів, ілюструє *просодичні* (голосові характеристики: темп, тембр, висота, гучність тощо) та

¹ Literaturoznachnyi slovnyk-dovidnyk [Literary dictionary handbook], uklad. R. T. Hromiak, Yu. I. Kovaliv ta in., Kyiv, 1997, P. 315 [in Ukrainian].

² Slovník ukrajskoi movy: v 11-ty t. [Ukrainian language dictionary: collection of eleven volumes], za red. I. K. Bilodida, Kyiv, 1970–1980, T. VIII, P. 510 [in Ukrainian].

³ Struk I. "Kinesychni implikatury vizualnogo kontaktu u dramatychnomu teksti bukovynskykh pysmennykh druhoi polovyny XIX – pochatku XX stolittia" [Kinesic implicatures of the eye contact in a dramatic text by Bukovinian writers of the second part of the XIX – early XX century], *Aktualni pytannia suspilnykh nauk ta istorii medytsyny* [Current issues of social sciences and history of medicine], Chernivtsi – Suchava, 2017, № 3 (15), P. 26 [in Ukrainian].

екстралінгвальні (мовчання, сміх, плач, позіхання, покашлювання тощо) комунікативні складники. У нашій розвідці приділяємо увагу екстралінгвальним імплікатурам з ремарками на позначення мовчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання проблеми. Соціокультурний та психологічний феномен мовчання є дискурсивним явищем, яке віддзеркалює стан комунікантів, їхні прагматичні наміри та соціокогнітивну діяльність⁴. М. Хайдеггер вважав мовчання конститутивною частиною дискурсу⁵. М. Мерло-Понті зазначала, що поза вербальним повідомленням існують приховані імпліцитні змісти, частину яких передає мовчання. Надходження нового змісту не обмежене вербальним повідомленням. Для того, щоб змовчати і у такий спосіб виконати неслухняну дію, людині також необхідно володіти певною інформацією⁶.

Природа, соціальний статус, функціональне навантаження феномена мовчання з'ясовано в працях А. Светлової⁷, О. Сливинського⁸, Т. Анохіної⁹, Л. Солощук¹⁰, М. Гавриш¹¹, Л. Романюк¹². Зокрема, А. Светлова досліджує полімодальність комунікативного мовчання у семантичному просторі англійського художнього дискурсу. О. Сливинський звертає увагу на структуру мовчання й проблему "мовчазного" героя у текстах болгарських письменників 60–90 рр. XX ст. Т. Анохіна аналізує невербальні (графічні) засоби позначення комунікативного мовчання в англійському художньому дискурсі. Л. Солощук розглядає взаємодію мовчання з вербальними компонентами в англійському дискурсі. М. Гавриш описує соціально-прагматичні характеристики мовчання в асиметричних ситуаціях спілкування, досліджує особливості функціонування мовчання як соціального знака на основі етнічних, статусних та вікових характеристик комунікантів. Л. Романюк з'ясовує опорні лексеми на позначення мовчання у драмі-феєрії Лесі Українки "Лісова пісня", специ-

фіку його мовного відображення у творі, визначення комунікативних передумов та семантичної структури, а також зв'язок мовчання й тиші.

У мовознавстві комунікативно значуще мовчання класифікують на: 1) мовчання адресата / слухача; 2) мовчання мовця або мовчання замість говоріння; 3) мовчання за зміни комунікативних ролей; 4) еліптичне мовчання, що зумовлене синтаксичною побудовою тексту та виражене еліпсисом; 5) мовчання спричинене певним станом каналів комунікації (несправність каналу, фізичні шуми); 6) медитативне мовчання, що дає мовцеві час обмірковувати наступну репліку й засоби її вираження; 7) вичікувальне мовчання (очікування відповіді співрозмовника)¹³.

Обов'язковими умовами комунікативно значущого мовчання є: свідоме та цілеспрямоване використання мовчання з боку відправника; обізнаність отримувача в зумисному характері мовчання; володіння відправником і отримувачем спільним знанням відносно значення мовчання¹⁴. Таке мовчання інтерпретується в спеціальній літературі по-різному: як комунікативний знак¹⁵, як невербальний знак поряд із комунікативним актом¹⁶, як нульовий знак¹⁷, а також як мовленнєвий акт¹⁸. На думку С. Крестинського, "... акт мовчання – це не просто знак і не просто нульовий мовленнєвий акт, це складніша комунікативна одиниця, котра, включаючи ознаки знаковості та мовленнєвоактові характеристики, здатна виражати найрізноманітніші психологічні стани, бути маркером (до певної міри, звичайно) соціального статусу суб'єкта..."¹⁹.

Метою нашої статті є аналіз екстралінгвальних імплікатур з ремарками на позначення мовчання та засобів їх омовлення в драматичному тексті. **Матеріал дослідження** – драматичні тексти буковинських письменників – Ю. Федьковича, С. Воробкевича, С. Яричевського, І. Синюка, творчий доробок яких найяскравіше репрезентує усно-розмовне мовлення буковинців другої половини

⁴ Anokhina T. O. Semantyzatsiya katchoriyi movchannia v anhlovnomu khudozhnomu dyskurci: monohrafia [Semantical category of silence in English-language artistic discourse: a monograph], Vinnytsia, 2008, 160 p. [in Ukrainian].

⁵ Heidegger M. History of the Concept of Time, Bloomington, 1992, 329 p. [in English].

⁶ Merleau-Ponty M. Signs, Chicago, 1964, 355 p. [in English].

⁷ Svetlova A. I. "Polifunktsionalnist ta poliaspektivist komunkativnoho movchannia v anhlovnomu khudozhnomu dyskursi" [Multifunctionality and polyaspectivity of communicative silence in English artistic discourse], *Filolohichni traktaty* [Philological treatise], T. 2, №3, 2010, P. 104–112 [in Ukrainian].

⁸ Slyvynskiy O. T. "Movchannia yak inshist. Literaturno-antropolohichna perspektyva" [Silence as otherness. Anthropological literary perspective], *Slovo i chas* [Word and time], 2002, № 8, P. 59–68 [in Ukrainian].

⁹ Anokhina T. O. "Intehratsiya verbalnykh ta neverbalnykh znakov (na materialakh anhliyskoi movy)" [Integration of verbal and non-verbal signs (in English)], *Materialy Vseukrainskoi naukovoï konferentsii „Druhi Karazinski chytannia: dva stolittia Kharkivskoi linhvistychnoi shkoly": zbiryk naukovykh prats* [Materials of the All-Ukrainian Scientific Conference "Friendly reading": two centuries of Kharkiv Linguistic School: collection of scientific works], Kharkiv, 2003, P. 14–15 [in Ukrainian].

¹⁰ Soloshchuk L. V. Verbalni ta neverbalni komponenty komunikatsiyi v anhlovnomu dyskursi [Verbal and non-verbal communicative components in English discourse], Kharkiv, 2006, 486 p. [in Ukrainian].

¹¹ Havrysh M. "Neverbalna komunikatsiia: movchannia yak sotsialnyi znak" [Non-verbal communication: silence as social sign], *Mova i suspilstvo* [Language and society], 2015, Vyp. 6, P. 97–102 [in Ukrainian].

¹² Romaniuk L. "Movnyi vyiv movchannia y tyshi v "Lisovii pisni" Lesi Ukrainky" [Linguistic expression of silence in quietness "Forest song" of Lesya Ukrainka], *Linhvostylistychni studiyi* [Linguistic studios], 2018, Vyp. 8, P. 115–122 [in Ukrainian].

¹³ Batsevych F. S. Vstup do linhvistychnoi prahmatyky: pidruchnyk [Introduction to linguistic pragmatics: textbook], Kyiv, 2011, 304 p. [in Ukrainian]; Bogdanov V. V. Rechevoe obschenie. Pragmaticheskie i semanticheskie aspekty: uchebnoe posobie [Verbal communication. Pragmatic and semantic aspects: tutorial], Sankt-Peterburg, 1990, 87 p. [in Russian].

¹⁴ Krestinskiy S. V. "Molchanie v sisteme neverbalnykh sredstv kommunikatsii" [Silence in the system of non-verbal means of communication], *Tverskoy lingvisticheskiy meridian* [Tver linguistic meridian], Tver, 1998, Vyp. 1, P. 74–79 [in Russian].

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Komilova N. B. Slovo i molchanie: aspekty vzaimodystviya [Word and silence: aspects of interaction] [Elektronnyy resurs] URL : [http://vestnik.yspu.org/releases/novye_Issledovaniya/16_3/\(data-zvmenyaya:27.02.2020\)](http://vestnik.yspu.org/releases/novye_Issledovaniya/16_3/(data-zvmenyaya:27.02.2020)).

¹⁷ Bogdanov V. V. "Molchanie kak nulevoy znak i ego rol v verbalnoy kommunikatsii" [Silence as zero sign and its role in verbal communication], *Yazykovoe obshchenie i ego edynitsy* [Linguistic generalization and its units], Kalinin, 1986, P. 12–18 [in Russian].

¹⁸ Melikyan S. V. Rechevoy akt molchaniya v strukture obscheniya: dissertatsiya na soiskanie uchenoy stepeni kandidata filologicheskikh nauk [Speech act of silence in the communication structure: dissertation for the degree of philological sciences], Voronezh, 2000, 173 p. [in Russian].

¹⁹ Krestinskiy S. V. Kommunikativnaya nagruzka molchaniya v dialoge. Lichnostnyye aspekty yazykovogo obscheniya [Communicative load of silence in the dialogue. Personal aspects of language communication], Kalinin, 1989, P. 95 [in Russian].

XIX – початку XX ст.

Актуальність наукової розвідки зумовлена потребою цілісного дослідження ДТ як єдності вербальних та невербальних компонентів спілкування. Вивчення номінацій невербальних компонентів на позначення мовчання у комунікативних ситуаціях ДТ та функціонування таких невербальних засобів як у взаємодії з вербальними компонентами, так і автономно від них, вимагає комплексного аналізу для здійснення комунікативного ефекту на читача.

У статті використано такі **методи й прийоми** лінгвістичного аналізу: системно-функціональний аналіз, метод дискурсивного аналізу, контекстуально-інтерпретаційний метод, метод стилістичного аналізу.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в ній уперше в українському мовознавстві досліджено неслуховий компонент мовчання у взаємодії з вербальними засобами спілкування в ДТ; виокремлено основну одиницю спілкування автора та персонажа – імплікатуру.

Виклад основного матеріалу дослідження. З-поміж мовленнєвих характеристик невербального спілкування окремо виділяємо складний та комплексний феномен мовчання як силенціальний елемент комунікації, що тісно пов'язаний з мовленням та культурою соціуму.

У ДТ мовчання мовця найчастіше є реакцією на комунікативне висловлення партнера, і залежно від зорієнтованості тексту, рольових статусів мовців і прагматичної ситуації отримує різне прочитання.

Мовчання притаманний ситуативний характер, а його актуалізація відбувається у мовленні. Екстралінгвальна одиниця мовчання в ДТ реалізується за допомогою пауз, які вербалізовані дієсловами (*мовчати, думати*), іменниками (*пауза, хвиля, мовчанка*), прийменниково-іменниковими конструкціями – прийменник *по* (варіант прийменника *після*) + іменник у М. в. (*по паузі, по хвилі, по мовчанню, по роздумі*).

Дієслівна лексема *мовчати* реалізована як невербальний складник² імплікатур у ДТ С. Яричевського та С. Воробкевича. Здебільшого мовчання заміщає вербальне повідомлення². Мовчання може виконувати функцію взаєморозуміння, згоди чи підтвердження, що виступає субститутом лексеми *так*: ПЧОЛА. *В якій барві?* КАСЯ. *В зеленій, барва надії!* (Пчола *мовчить*)²⁰ Мовчання можна сприймати як механізм роздумів, переживань, осмислення думок. Емоційність мовця підсилюється *делібертативними* (від лат. “обговорювати обдумувати”) запитаннями, які риторично адресуються до самого себе. Делібертативне запитання запрошує до роздумів не співрозмовників, а самого себе. На відміну від риторичного питання, воно не містить ні твердження, ні заперечення. Основною функцією делібертативного запитання є вираження емоційних роздумів²¹. У вербальній частині імплікатур ряд делібертативних запитань, спрямованих до себе, створюють *гіпофору* (від. гр. “відмова, причина, підстава”) – різновид ампліфікації, який складається з риторичного або медитативного запитання (або ланцюга запитань) і відповіді або ширше –

реакції на нього (них)²². Напр.: ІЛАШ. *По що нам тих повних, всяким добром набитих клятий і комор, коли долі, коли щастя дасть Біг, коли на старість безжурної хвилі не зазнаєм? (Мовчить хвилю).* Куди-ж він скитає ся? Що з ним стало ся? Не розберу!²³.

У п'єсі пауза може бути фізичною та психологічною (драматургічною). Якщо фізична пауза може бути артикуляційно фіксована і створює фізичну перерву у звучанні, то психологічна, або драматургічна, пауза не утворює фізичного перерви у звучанні і створюється за допомогою інтонаційних засобів. Психологічна пауза є “одним з виразних засобів сценічної мови, яку К. Станіславський називав “красномовним” мовчанням”²⁴. Специфіка паузи полягає в тому, що позначена таким чином ремарка може виконувати різні функції, приховувати в собі кожен раз новий сенс і більшою мірою співвідноситися з категорією контексту²⁵.

Серед екстралінгвальних компонентів, що відображають паузу під час мовлення, у п'єсі “Мужики” І. Синока фіксуємо дієслово із семантикою мислення *думати*, яке вказує на те, що причиною паузи в процесі комунікації є бажання мовця зупинитися на деякий час, щоб осмислити та обдумати пропозицію співрозмовника, напр.: ТОДЕР. *Може би ви, пане двірничче... може би, ще витили-м мого-рич?..* ДВІРНИК. *Хм, хм (думас), а я знаю? А ви кілька би хтіли? То гроші майже пропали.*

Серед іменникових номінацій, що репрезентують екстралінгвальну частину імплікатур, фіксуємо лексему *мовчанка* у творах С. Яричевського, *хвиля* – у Ю. Федьковича, *пауза (навза)* – у С. Яричевського та С. Воробкевича.

Мовчання може бути причиною неготовності комунікативного партнера до відповіді на питання співрозмовника. Репліку дублює консонантний вигук *гм!*, що передає емоційну реакцію на питання, вказує на вагання мовця щодо конкретної оцінки факту, напр.: ГАФІЯ. *А де Тетяна?* МАТІЙ. *Тетяна? (Навза). Гм! – Та вражадівка то его нещасте. Она его до всего злого, до пустого, нелюдяного життя допровадила. Бодай ту блудницю Бог не простив!*²⁶.

Фіксуємо в екстралінгвальних імплікатах паузи, що разом із репліками спрямовані на встановлення і підтримання міжособистісного контакту. Мовець використовує паузу, щоб сформулювати думку, яку реалізує низка питальних речень, напр.: ПРАКСЕДА. ... *Мій старий, відай, так скоро не прийде, можемо підвечіркувати (Пауза). Як там ваша чесна родина? Здорові? Пишіте коли домів?*²⁷.

Мовчання, зумовлене психічним станом, емоціями чи комунікативною поведінкою діалогічного партнера, може бути реакцією на образ, зауваження, нав'язування своєї думки, нетолерантне висловлення співрозмовника, авторитарний стиль поведінки, напр.: ЖРЕЦЬ. *Тобі віддячимося твоїм трудом і принесем зі серця гетакомби...* ГОЛОС ІЗ ЧЕРНІ. *А декому знайдуться й бомби! (Пауза. Остовпіння)* (Ярич., с. 301); ГОРЕМИР. ... *і заки зірка усміхнесь рум'яна, не стане підлого у нас*

²⁰ Yarychevskiy S. Tvory u 2-kh t. Tom 2. [Works in 2 vols. Volume 2], Bukharest, 1978, P. 277 [in Ukrainian].

²¹ Kultura russkoi rechy: entsyklopedycheskyi slovar-spravochnyk [Culture of the Russian language: an encyclopedic dictionary], Moskva, 2003, P. 151 [in Russian].

²² Ibidem, P. 135.

²³ Tvory Sydora Vorobkevycha [The Works of Sydir Vorobkevych], Lviv, 1911, T. 3: Dramatychni tvory [Dramatic texts], P. 216 [in Ukrainian].

²⁴ Stanislavskiy K. S. Rabota aktera nad soboy [The actor's work on himself], Moskva, 1985, 214 p. [in Russian].

²⁵ Syniuk I. Muzhyky (Silskyi obrazok v 3 diyakh). Pysmennyky Bukovyny pochatku XX stolittia [Men (a rural image in three action). Writers of Bukovina early twentieth century.], Kyiv, 1958, P. 154–176 [in Ukrainian].

²⁶ Tvory Sydora Vorobkevycha...op.cit., P. 248.

²⁷ Yarychevskiy S. Tvory u 2-kh t...op. cit., P. 225.

тирана!.. (Мовчанка)²⁸.

Негативні емоції, переживання, що спричинили мовчання, можуть бути настільки сильними, що мовець обирає мовчання за взірця своєї комунікативної поведінки, напр.: ОЛЕКСА. *О, мати!.. (Хвиля). Але не мені самому лиш тужить годить ся на сі святі могили. – Рідний братчик годить ся ще до мене!*²⁹; ТЕТЯНА. *Нема виходу з того манівця, збочив я з прямої дороги, без утину лечу у пропасть глибоку, темну. Невихідну (Довша павза). Ясна пасмуга вже день завіщає; от ген вже й проміне божого сонечка появило ся!*³⁰. В останньому прикладі екстралінгвальний компонент імплікатури містить і вказівку на часову характеристику мовчання.

Прийменниково-іменникові конструкції (по + М. в.) як засіб вираження мовчання в імплікатурах здебільшого засвідчують вибір комунікантом мовних засобів для вираження своєї думки, напр.: ШМУЛЬ. *Я не хочу забагато, але і замало не хочу! Ні, але коли мос не влад, то я нічо не скажу, бо не знаю, бо не хочу знати. ЯРОСЛАВ (по паузі). Ну, Шмудлю, я вам вже дам, скільки хочете, тільки скажіть уже зараз!*³¹; КОЗАКИ. *Здоров був, батьку! ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ. Всі здорові були! (По хвили). Виговський мав казати вам уже, чого я вас зазвав. Я вас зазвав рішити нашу долю!*³².

У спілкуванні мовчання виступає знаком ігнорування партнера, тобто небажанням продовжувати спілкування саме на цю тему. Тому мовець направляє комунікативний акт в інше русло, обирає таку тему розмови, щоб була цікавою для обох учасників комунікації, напр.: МАРІЙКА. *Таже він [Семен] гірший від Іродового сина... Побють єго ще слизи всіх тих, котрих обсьмішив... О нім і не згадуї, він для чесних людей давно пропав, мов у Чорне озеро потав. (По хвили) Але я розговорила ся і свою орудку забула... Просила тітка, щоб-сь до неї прийшла. Хочє з тобою поговорити о коврах, що ткати маєш. Здаєть-ся мені, що не вдала ся їй багрява краска і хоче тебе спитати, чи більше галуни, копервасу чи черчику додати? МИТЕРЧИХА. Правда! Аби мене так лихо забуло, як я забула... І зїла відай не стало; за жердкою зіновать і материнка...*³³.

Фіксуємо у складі екстралінгвальної частини імплікатур прикметникові лексеми, що вказують на часові (по довгій роздумі) та якісні (по жаснім мовчанню) характеристики паузи. Зазвичай таке мовчання викликане роздумами мовця внаслідок неприсмного здивування, напр.: ВИГОВСКИЙ. *Сих він велїв пїммати і одних позастромяти на палї а рештї казав то ноги повтинать, то руки, то очи випечи, і їх тобі прислати сегодне в дар... ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ (по жаснім мовчанню). То дар за дар... Сих псів почертвувати зараз, і їх Потоцкому післати!!*³⁴; СТЕПАН (по довгій роздумі). *І жалко і весело мені почути від тебе про твою постановку щодо Льоні...*³⁵.

Висновки й перспективи подальших розвідок. Мовчання є повноцінним екстралінгвальним компонентом імплікатур у драматичному тексті. Як і інші невербальні засоби, мовчання взаємодіє із засобами вербальної комунікації, інколи дублюючи вербальні повідомлення, однак часто посилюючи, а то й заперечуючи

їх. Комунікативно значуще мовчання має певне емоційне забарвлення та є засобом спілкування, що передає найрізноманітніші комунікативні смисли семантико-прагматичного характеру.

Перспективу репрезентованого дослідження вбачаємо в подальшому поглибленні знань про прагматичні особливості екстралінгвальних імплікатур на позначення мовчання з урахуванням соціальних та психологічних чинників за умов реалізації конкретної комунікативної ситуації.

Ivanna Struk. Silence as an extralingual component in the dramatic text of Bukovinian writers. The research is devoted to the interaction of verbal and non-verbal means of communication in the dramatic text. In the scientific research the expansion of the semantic space of terms is taken into account. It helped to understand the theory and enabled to use the idea of communication. Taking into account the specificity of dramatic text (DT) – it's clearly distinguished author's speech and speech of characters. DT is defined as a two-level entity, which is the unity of verbal (character speech) and non-verbal communication (author's communication); a complex semiotic unit, the polyphony of which forms author's speech. **The novelty** of scientific research is that the notion of implication for the first time were introduced to the terminology apparatus of the DT, which is understood by the minimal structural and semantic unity of verbal and non-verbal components (remarks and replicas) that are viewed as single visual, cognitive and communicative, provide a comprehensive pragmatic influence on the addressee.

The relevance of scientific research is determined by the need to analyze extralinguistic implicatures with remarks on the designation of silence and their linguistic means in the dramatic texts of Bukovinian writers (Yu. Fedkovich, S. Vorobkevich, S. Yarychevsky, I. Sinyuk). Communicatively meaningful silence has a certain emotional color and is a means of communication that gives a variety of communicative meanings of a semantically-pragmatic nature.

The following methods and techniques of linguistic analysis are used to achieve the goal and task: the system-functional analysis, the method of discursive analysis, the contextual-interpretive method, the method of stylistic analysis, the conversion analysis.

Conclusions. Silence is a full-fledged extralinguistic component of the implicature in dramatic text. Communicatively meaningful silence has a certain emotional color and is a means of communication that conditions a variety of communicative meanings of a semantically-pragmatic nature. The prospect of the study involves a systematic analysis of the implicatures, taking into account the universal, ethnospecific and individual markers of the dramatic text of the Bukovinian writers.

Key words: dramatic text, remark, implicature, extralingual means of communication, silence.

Струк Іванна – кандидат філологічних наук, асистент кафедри сучасної української мови Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. У доробку науковця є 25 публікацій. Коло наукових зацікавлень: комунікативна лінгвістика, текстологія.

Struk Ivanna – Candidate of Philological Sciences, Assistant of the Department of Modern Ukrainian Language of Chernivtsi National University named after Yuriy Fedkovich. There are 25 scientific publications. Research interests: communicative linguistics, textology.

Received: 16.02.2020

Advance Access Published: March, 2020

²⁸ Ibidem., P. 303.

²⁹ Pysania Osypa Yuriia Fedkovycha [The writings of Osip Yuri Fedkovich], Pershe povne vydanie. T. III. Persha chast A. Dramatychni tvory. Z peredrukiv i avtografiv vydav dr. Oleksander Kolessa [First full edition. T. III. First part A. Dramatic texts. From reprints and autographs issued by Alexander Kolessa], Lviv, 1906, XVII, P. 265 [in Ukrainian].

³⁰ Tvory Sydora Vorobkevycha... op.cit., P. 260.

³¹ Yarychevskyi S. Tvory u 2-kh t... op.cit., P. 255.

³² Pysania Osypa Yuriia Fedkovycha... op.cit., P. 352.

³³ Tvory Sydora Vorobkevycha... op.cit., P. 12.

³⁴ Pysania Osypa Yuriia Fedkovycha... op.cit., P. 356.

³⁵ Yarychevskyi S. Tvory u 2-kh t... op.cit., P. 467.